

Obsah

Úvod	1
ODDÍL A	
ZÁKLADNÍ SOUVISLOSTI MAKROEKONOMICKÉ ANALÝZY	3
1. Ekonomický systém, ekonomický model a makroekonomická analýza	5
1.1 Ekonomické modelování a makroekonomická analýza	6
1.1.1 Nástin historického vývoje ekonomického modelování	7
1.2 Role modelů v ekonomii	9
1.2.1 Ekonomické modelování a vědní disciplíny spojené s tímto procesem	10
1.2.2 Ekonomické modely a analýza problémové situace	13
1.3 Typová schémata ekonomických modelů	15
1.3.1 Phillipsův hydrodynamický model národního hospodářství	15
1.3.2 Piatierův model ekonomiky	18
2. Národní účetnictví a jeho význam pro makroekonomickou analýzu	23
2.1 Národní účetnictví a jeho role v ekonomice	23
2.1.1 Nástin historického vývoje národního účetnictví	24
2.2 Základní prvky systému národního účetnictví	28
2.2.1 Ekonomická jednotka a její vymezení v rámci národního účetnictví	28
2.2.2 Transakce	31
2.3 Sektorové účty a jejich posloupnost	32
3. Komparativní ekonomie jako nadstavba makroekonomické analýzy	45
3.1 Komparativní ekonomie a její vztah k mezinárodní ekonomii	45
3.1.1 Nástin historického vývoje komparativní ekonomie	46
3.2 Komparace ekonomických systémů – vybrané problémy a metody	47
3.2.1 Metody komparace ekonomických ukazatelů na příkladu HDP	48
3.3 Typologie soustav srovnávacích kritérií	54
3.3.1 Soustava srovnávacích kritérií Morrise Bornsteina	54
3.3.2 Soustava srovnávacích kritérií Tjallinga Ch. Koopmanse a Johna M. Montiasa	55
3.3.3 Soustava srovnávacích kritérií Jamese Angresana	55
3.3.4 Soustavy srovnávacích kritérií a metody vícestranného srovnávání	56
ODDÍL B:	
ANALÝZA VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ ROVNOVÁHY	63
4. Výroba, hrubý domácí produkt a ekonomický růst	65
4.1 Výroba a její význam v národním hospodářství	65
4.1.1 Vzájemný vztah mezi celkovou produkcí a hrubým domácím produktem	68
4.1.2 Výroba a růstové faktory působící na nabídkové a poptávkové straně ekonomiky	70
4.1.3 Strukturální změny ve výrobě	72

4.2 Hrubý domácí produkt a ekonomický růst	75
4.2.1 Měření hrubého domácího produktu	78
4.2.2 Ekonomický růst	79
5. Agregátní poptávka a agregátní nabídka	91
5.1 Agregátní poptávka	91
5.1.1 Domácí poptávka	91
5.1.2 Zahraniční poptávka	99
5.2 Agregátní nabídka	101
5.2.1 Domácí nabídka	101
5.2.2 Zahraniční nabídka	104
6. Cenová stabilita	115
6.1 Cenové indexy	115
6.1.1 Implicitní cenový deflátor	117
6.1.2 Explicitní cenové indexy	118
6.2 Inflace a její měření	133
7. Trh práce a zaměstnanost	147
7.1 Trh práce	147
7.1.1 Toky na trhu práce	148
7.2 Nezaměstnanost a způsoby jejich měření	155
7.3 Náklady práce, mzdy a produktivita práce	159
8. Vnější ekonomická rovnováha	173
8.1 Platební bilance	173
8.1.1 Běžný účet a vnější ekonomická rovnováha v dlouhém období	174
8.1.2 Kapitálový účet	180
8.1.3 Finanční účet a investiční pozice vůči zahraničí	181
8.1.4 Oficiální vyrovnávací bilance	184
8.2 Zahraniční zadluženost	186
9. Fiskální politika a veřejný dluh	199
9.1 Fiskální politika a její role v ekonomice	199
9.2 Vládní finanční statistika	200
9.2.1 Ústřední vládní instituce a vládní finanční statistika	203
9.2.2 Místní vládní instituce a vládní finanční statistika	216
9.2.3 Fondy sociálního zabezpečení a vládní finanční statistika	218
9.3 Veřejný dluh vládního sektoru	219
9.3.1 Státní dluh a jeho role při analýze veřejného dluhu vládního sektoru	221
10. Monetární politika a měnový vývoj	233
10.1 Monetární politika a její role v ekonomice	233
10.1.1 Režimy monetární politiky	237
10.1.2 Transmisní mechanismy	240
10.2 Harmonizovaná statistika finančního sektoru	242
10.2.1 Pojetí harmonizované statistiky finančního sektoru v České republice	243
10.3 Úrokové sazby mezibankovního trhu depozit	247

10.4 Devizová politika a její role v ekonomice	249
10.4.1 Měnový kurz a devizová politika	250
10.4.2 Maastrichtská kritéria nominální konvergence	258
Seznam zkratk	269
Slovník pojmů	279
Seznam obrázků	313
Seznam tabulek	315
Seznam schémat	323
Rejstřík	325

Úvod

Vážení přátelé,

učebnice, která se Vám nyní dostává do rukou, je koncipována jako výchozí studijní materiál pro posluchače kurzů věnovaných problematice makroekonomické analýzy a komparativní ekonomie, jež jsou vyučovány na českých vysokých školách ekonomického směru. Svým obsahem tento studijní text navazuje na základní teoretické znalosti, které jste mohli získat jak při studiu obecné ekonomie a finanční teorie, tak základů statistiky či účetnictví.

Při psaní tohoto textu bylo mým cílem poskytnout studentům ekonomie, pracovníkům středních a vysokých škol, odborníkům z praxe a laické veřejnosti základní teoretické znalosti a praktické dovednosti v oblasti systému národních účtů, makroekonomické analýzy a komparativní ekonomie. V průběhu studia této učebnice, byste tak měli získat výchozí informace o mechanismu fungování systému národních účtů v České republice, základní orientaci v oblasti analýzy vnitřní a vnější ekonomické rovnováhy a znalosti teoreticko-metodologických východisek a praktických postupů využívaných v rámci mezinárodních komparací.

Vlastní učebnici jsem rozdělil do **deseti samostatných kapitol**, jež jsou seskupeny do **dvou samostatných oddílů** věnovaných základním souvislostem makroekonomické analýzy (kapitoly 1-3) a analýze vnitřní a vnější ekonomické rovnováhy (kapitoly 4-10). Každá kapitola obsahuje v úvodu rychlý náhled na řešený problém a v závěru pak shrnutí probírané látky a klíčová slova. Součástí kapitol obsažených v oddílu věnovaném analýze vnitřní a vnější rovnováhy je také „Dodatek“, v němž na konkrétním příkladu České republiky analyzuji vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů, jimž je daná kapitola věnována. Vlastní text jsem dle potřeby doplnil grafy a tabulkami nezbytnými k pochopení vysvětlované problematiky, definicemi vybraných pojmů a důležitými vzorci. V závěru knihy naleznete také seznam zkratk, slovník a rejstřík pojmů.

Při psaní této učebnice jsem vycházel jak ze svých teoretických znalostí, tak z praktických zkušeností, které jsem získal v rámci výuky kurzů makroekonomická analýza a prognóza, národní účetnictví a komparativní ekonomie, a to jak na Obchodně podnikatelské fakultě v Karviné, tak na jiných odborných školách. Mou snahou bylo poskytnout čtenáři všechny podstatné informace a zachovat při tom čtivost daného textu. Z tohoto důvodu vám budu vděčen za všechny vaše názory a připomínky, které mi můžete zaslat na následující e-mailovou adresu: tuleja@opf.slu.cz.

Ačkoliv bylo mým cílem poskytnout čtenáři maximální objem statistický dat, poměrně často jsem při psaní textu narážel na problém spojený s nekonzistentností potřebných statistických údajů. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl, že většina tabulek zachycujících vývoj jednotlivých makroekonomických ukazatelů bude sestavena pro období vymezené roky 1997-2006, a to i v případě, že relevantní statistická data nejsou k dispozici. Setkáte-li se tedy v textu s tabulkami, v nichž budou u některých let scházet statistické údaje, pak je to pravděpodobně proto, že u těchto makroekonomických ukazatelů došlo v minulosti ke změně metodiky výpočtu a příslušné instituce doposud neprovedly jejich zpětné propočty. Vzhledem k tomu, že z vlastní zkušenosti vím jak obtížné je relevantní statistická data získat, rozhodl jsem se, že jako podporu tohoto učebního textu zprovozním vlastní internetovou stránku

nazvanou „Analýza pro ekonomy“, kterou od 1. ledna 2008 naleznete na adrese ***stat.opf.slu.cz*** a jejíž součástí budou nejen aktualizovaná statistická data, ale také „Analytikuův občasník“ v jehož rámci naleznete mé vlastní analýzy vybraných ekonomických problémů.

Na závěr bych pak chtěl poděkovat ing. Petru Dufkovi jak za recenzi předloženého textu, tak za náměty a připomínky, jež vedly ke zkvalitnění této učebnice a současně také mé rodině za trpělivost a podporu.

Havířov a Karviná, březen 2006 – září 2007

Pavel Tuleja